

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра політології та державного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 18.10.2017 р.

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
ПОЛІТОЛОГІЯ

підготовки бакалавра

спеціальності 251 Державна безпека

галузь знань 25 воєнні науки, національна безпека,

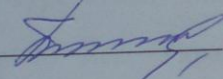
безпека державного кордону

Програма навчальної дисципліни «ПОЛІТОЛОГІЯ» підготовки бакалавра, галузі знань 25 воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 251 Державна безпека.

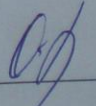
Розробник: Байрак С. О., канд. політ. наук, ст. викл. кафедри політології та державного управління

Рецензент: Бортніков В. І., докт. політ. наук, проф. кафедри політології та державного управління

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри політології та державного управління
протокол № 3 від 12 вересня 2017 р.

Завідувач кафедри: (проф. Бортніков В. І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки
протокол № 2 від 12.07 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Карлін О. О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
протокол № 2 від 18.10. 2017 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»	нормативна
Кількість годин/кредитів – 150/5	251 Державна безпека	Рік навчання – 1
		Семестр – 1-ий
		Лекції – 40 год.
		Практичні – 32 год.
ІНДЗ: є	Бакалавр	Самостійна робота – 70 год.
		Консультації – 8 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Нормативний курс «Політологія» читається студентам усіх напрямів підготовки СНУ імені Лесі Українки на різних курсах відповідно до навчальних планів напрямів гуманітарного та природничого профілів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» денної форми навчання.

Предметом курсу є вивчення закономірностей розвитку політичної сфери суспільства, рушійних сил і змісту політичних процесів, теоретичних і практично-політичних аспектів функціонування політичних інститутів із врахуванням світового та вітчизняного досвіду.

За своїм змістом курс відноситься до предметного поля історії й теорії політики, який представлено як сукупність теоретико-методологічних і практично-політичних аспектів дослідження політичної сфери суспільства. Матеріали курсу мають логічний зв'язок із викладанням таких дисциплін: філософія, соціологія, теорія держави і права, конституційне право зарубіжних країн, державне управління, всесвітня історія, політична історія України, та ін.

Мета та завдання курсу. Студент повинен глибоко оволодіти основами політичних знань, досягненнями вітчизняної та зарубіжної політичної науки,

усвідомити сутність, природу і механізми здійснення політичної влади, практику всесвітньо-історичного й вітчизняного досвіду функціонування політичних інститутів і процесів, закономірності їх розвитку, засвоїти норми політичної поведінки, набути необхідних навиків застосування принципів сучасного політичного мислення до аналізу соціально-політичних процесів, що відбуваються в Україні та світі.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- сутність політики як суспільного явища;
- природа політичної влади та форми її організації;
- сучасні політичні інститути та їх структуру;
- типи та форми держави;
- види та особливості політичних режимів;
- ідейно-політичні течії сучасності;
- основні права та свободи людини і громадянина;
- форми участі людини у політичному житті;
- сучасні політичні технології.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теорія політики.

Тема 1. Політика і влада як суспільні явища. Предмет, методи і функції політології

Політика як суспільне явище. Політичні та неполітичні відносини. Економічні, соціальні та духовні детермінанти політики. Об'єкти та суб'єкти політики. Соціальні групи та спільності у політиці. Інтереси та потреби у політиці. Функції політики. Багатогранність політики: політика як управління, як мистецтво, політика як мистецтво можливого, раціональне та

іраціональне в політиці, політика та мораль.

Влада як суспільне явище. Різновиди влади. Виникнення та джерела політичної влади. Обумовленість влади соціально-економічними та культурно-духовними факторами. Функції політичної влади, її ресурси. Основні форми політичної влади: панування, керівництво та управління. Політичне панування та легітимність. Носії політичної влади. Способи і форми здійснення влади. Специфіка державної влади.

Виникнення і розвиток політичної науки. Політологія як наука і навчальна дисципліна. Закони, принципи і категорії політичної науки. Методи політології: загальнонаукові та спеціальні. Теоретичний та емпіричний рівні політологічного знання. Функції політології. Політологія як інтегративна дисципліна. Взаємозв'язок політології з іншими суспільними і гуманітарними науками. Структура і завдання курсу. Зростання ролі та значення науки про політику на сучасному етапі світового суспільного розвитку, політичного і духовного оновлення незалежної України. Роль політології у формуванні політичної свідомості людини та громадянина.

Тема 2. Світова та українська політична думка

Основні етапи розвитку світової політичної думки. Зародження політичного життя суспільства. Утворення перших держав Стародавнього Сходу як основа появи політичних теорій, вчень. Загальна характеристика устрою східних держав (Вавилон, Єгипет, Індія, Китай). Закони Хамурапі у Вавилоні, ідеологія Зороастризму та брахманізму Стародавньої Індії. Основні суспільно-політичні течії Стародавнього Китаю: даосизм, легізм, буддизм, конфуціанство.

Політичні доктрини Античності: Сократ, Платон і Аристотель. Основні напрями політико-правової думки в Стародавньому Римі. Погляди Цицерона на державу, владу. Розвиток політичних поглядів у діяльності римських юристів. Значення політичних поглядів античності для подальшого розвитку політичних вчень.

Головні напрями розвитку політичної думки Середньовіччя:

Ф. Аквінський, М. Падуанський.

Загальна характеристика політичних доктрин епохи Відродження та Реформації. Політичні погляди М. Лютера, Т. Мюнцера, Ж. Кальвіна. Н. Макіавеллі про політику держави, влади та спосіб її реалізації. Макіавеллізм як політична доктрина. Політичні вчення Ж. Бодена, Г. Гроція, Т. Гоббса, Б. Спінози, Дж. Локка. Утопічний соціалізм: проблеми держави і права в працях Т. Мора та Т. Кампанелли.

Просвітництво: його сутність та причини виникнення. Загальна характеристика політичних поглядів Ш. Л. Монтеск'є, К. А. Гельвеція, Ж. Ж. Руссо.

Політичні ідеї кінця XVIII – початку XIX ст. Виникнення ідеології та ідейно-політичних доктрин лібералізму, консерватизму: І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Й. Г. Фіхте, Е. Берк, Дж. Міль, А. Токвіль. Критичний утопічний соціалізм А. Сен Симон, Ш. Фур'є, Р. Оуен.

Суспільно-політична думка кінця XIX–XX ст. Причини виникнення та сутність соціал-демократичної доктрини. К. Маркс, Ф. Енгельс та їх послідовники. Ідеологія більшовизму. Вчення М. Вебера про ідеальні типи влади і теорія раціональної бюрократії. Теорія еліт: Г. Моска, В. Парето, Р. Міхелс.

Основні політологічні концепції сучасності. Загальна характеристика сучасної західної політології. Особливості розвитку політичної науки в США та Європі. Біхевіористський напрям у дослідженні політики (Ч. Меріам, Г. Ласуел, Дж. Кетлін). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон, Р. Даль). Концепції елітократії і націократії (Р. Мілз, М. Крозьє). Теорія соціально-політичних конфліктів (П. Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф).

Основні етапи становлення політичної думки в Україні та їх характеристика. Основний зміст пам'яток політичної думки «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона, «Повчання» В. Мономаха, «Слово о полку Ігоревім», «Руська правда» Ярослава Мудрого. Українська політична думка періоду козацько-гетьманської держави. Державна діяльність

Б. Хмельницького. Конституція П. Орлика. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Українська політична думка другої половини XIX – початку XX ст.: М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Міхновський. М. Грушевський, В. Винниченко, В. Липинський. Сутність та особливості націонал-комунізму: М. Скрипник, В. Шахрай, О. Шумський, М. Хвильовий. Протиріччя інтегрального націоналізму: Д. Донцов. Українська національна ідея та етапи її формування. Політична думка України 60–80 рр. XX ст. Ідеологія шістдесятництва. Проблеми розвитку суспільно-політичної думки часів незалежності України.

Тема 3. Політичні системи і режими

Місце та роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Сутність та особливості політичної системи. Сутність категорій «система» та «політична система». Класичні концепції про політичні системи (Д. Істон, Г. Алмонд, Т. Парсонс, К. Дойч, Г. Пауел). Структура і функції політичної системи. Типи політичних систем. Критерії типологізації. Політичний режим як сукупність засобів і методів здійснення влади. Ознаки політичного режиму. Типологія політичних режимів. Тоталітарний режим. Авторитарний режим. Демократичний режим. Особливості формування політичної системи в Україні. Основні засади політичної системи за Конституцією та її характеристика.

Тема 4. Політична культура та ідеологія. Основні ідейно-політичні течії сучасності

Політична свідомість як відображення суспільного буття та складова політичної культури. Поняття політичної свідомості. Структура, рівні та форми політичної свідомості. Авторитарна та демократична політична свідомість. Функції політичної свідомості. Політична свідомість та політична діяльність.

Політична культура як явище духовного життя і складова загальної культури. Різноманітність підходів до визначення терміна «політична культура». Структура політичної культури. Групова та індивідуальна

політичні культури. Матеріальні та духовні елементи політичної культури. Політичні традиції, цінності, символи та ідеали. Типи і функції політичної культури. Політична культура як чинник розвитку політичної системи. Політична культура та політична поведінка.

Громадянська політична культура. Шляхи формування політичної культури суверенної України.

Політична ідеологія як форма політичної свідомості і явище політичної культури. Теоретико-концептуальний, програмно-політичний та практичні рівні реалізації політичної ідеології. Тоталітарні та демократичні ідеології. Співвідношення ідеології і політики. Ідеологія і політична наука. Національна ідея України.

Історична обумовленість виникнення класичного лібералізму та консерватизму. Зміст понять: «мінімальна держава», «держава нічий вартувий», «негативне право». Історична обмеженість та вади класичного лібералізму. Особливості сучасного соціального лібералізму (неолібералізму). Історична обумовленість виникнення соціал-демократичної доктрини. Соціал-реформістська та революційна течії соціал-демократії. К. Маркс, Ф. Енгельс – засновники марксизму. Суспільно-політичні погляди Е. Бернштейна. Суспільно-політичні погляди В. І. Леніна. Ідеологія більшовизму. Політична доктрина анархізму. Анархо-синдикалізм. Фашизм та неофашизм. Ідейно-політичні доктрини сучасної України.

Тема 5. Соціальні спільності в політиці

Сутність, виникнення та етапи розвитку великих соціальних груп. Мала соціальна група. Основні типи і функції соціальних груп. Вертикальна та горизонтальна мобільність. Маргінальність та маргіналізація. Маса. Натовп. Народ. Клас. Вплив соціальної структури на організацію суспільного життя. Теорії класової боротьби та мирного співіснування. Різноманітність соціальної структури в розвинених країнах із сталими демократичними традиціями. Роль середнього класу у розвитку демократії.

Соціальні групи як суб'єкти політики. Політичний вимір «груп

інтересів». Соціальна структура в авторитарних і тоталітарних режимах. Теорія соціальної стратифікації. Нові суспільні верстви в Україні та їх вплив на політику.

Місце і роль суб'єктів і об'єктів політики: етнічних, конфесійних і професійних груп. Зміст і визначення соціальної політики. Соціальний захист населення.

Відносини інститутів публічної влади з релігійними організаціями. Функції релігії: світоглядна, компенсаторна, комунікативна, регулятивна, інтегративна та їх роль у розвитку і функціонуванні політичної структури суспільства.

Взаємозв'язок світових релігій з державою, фактори, що впливають на характер державно-церковних відносин. Свобода совісті як право, яке гарантує недоторканість совісті людини щодо її ставлення до релігії. Основні моделі державно-церковних відносин: теократія, цезаропапізм; законодавча підтримка, що забезпечує привілейований стан церкви; відокремлення церкви; проміжний стан між моделлю державної церкви і моделлю повного відокремлення, відокремлення церкви від держави.

Тема 6. Політична суб'єктність нації

Сучасна етнічна карта світу в контексті розвитку демократії. Поняття: етнос, народ, нація, національність. Етнокультурне та етнополітичне трактування нації. Етнічна нація. Політична нація, громадянська нація. Повномасштабна нація. Види етнічної дискримінації та її наслідки. Міжнаціональні конфлікти в СНД та світі. Право націй на самовизначення та його реалізація. Націоналізм, як конструктивний елемент етногенезу. Типи націоналізму. Антигуманна сутність інтегрального націоналізму. Націоналізм і демократія. Принципи розв'язання міжнаціональних протистоянь в демократичних і тоталітарних суспільствах. Етнічні депортації і їх наслідки. Соціально-економічні проблеми національних конфліктів.

Значення мови в міжнаціональних стосунках та її роль в державному будівництві. Хартія мов регіональних меншин. Національна свідомість і

національна ідея. Вплив політики на етнічні процеси в світі. Поліетнічність сучасного світу і глобалізація.

Тема 7. Демократія. Громадянське суспільство

Поняття демократії. Принципи демократії. Типи демократії. Історична обумовленість форм демократії. Демократія, як принцип, форма, цінність, механізм, процес. Демократична процедура. Плюралізм і демократія. Економічний, соціальний, політичний, світоглядний плюралізм. Економічні, соціальні, культурно-духовні основи демократії. Проблема більшості та меншості в демократії. Концептуальні моделі демократії: теорії еліт та участі. Колективістські моделі демократії. Демократія і право. Особливості становлення демократії в Україні.

Громадянське суспільство та демократія. Поняття громадянського суспільства. Структура сучасного громадянського суспільства. Поняття «третього сектору». Солідарність, як основа життєдіяльності громадянського суспільства. Громадянське суспільство та політика. Становлення громадянського суспільства в Україні. Помаранчева революція. Держава і громадянське суспільство.

Змістовий модуль 2. Політичні інститути і процеси

Тема 1. Держава. Форми правління та устрою

Поняття держави. Теорії походження держави. Причини виникнення держави. Основні ознаки держави. Функції держави. Типи держави. Світські та теократичні держави. Поліцейська держава. Централізовані та децентралізовані держави. Державні інститути та органи. Система центральних та місцевих органів влади. Державна політика та інтереси суспільства.

Форми територіального устрою держави. Унітарна держава. Федеративна держава. Конфедерація. Форми державного правління. Монархічні держави: конституційні та абсолютні монархії. Республіки: особливості та характеристика. Президентська, парламентська та

напівпрезидентська республіки.

Сутність правової держави. Розподіл влади у правовій державі. Соціальна держава. Держава та громадянське суспільство. Проблеми і тенденції розвитку сучасних держав. Характеристика української держави. Конституційні принципи державної політики України.

Тема 2. Політичні партії, громадські організації та рухи

Сутність поняття «політична партія». Партія як політичний інститут. Суб'єктивні та об'єктивні фактори виникнення політичних партій та історичні етапи їх розвитку. Соціальна база та організаційна будова політичних партій, їх вплив на створення і функціонування політичної систем суспільства. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, підбір і розстановку управлінських кадрів їх участь у процесі прийняття рішень.

Типологія політичних партій: революційні та реформістські, ідеологічні та прагматичні, відкриті та закриті, масові та кадрові, ліві, праві, центристські. Поняття, зміст і різновиди партійних систем. Вплив законодавства на характер розвитку політичних партій і партійних систем. Політичні партії в незалежній Україні та проблеми становлення багатопартійної системи. Закон «Про політичні партії в Україні».

Сутність понять «громадське об'єднання», «рух». Суспільно-політичні об'єднання як політичні інститути, їх типологія. Функції громадських організацій та рухів, їх роль в політичному житті суспільства. Виникнення і розвиток громадсько-політичних організацій та рухів в Україні.

Тема 3. Політичні еліти і лідерство. Особа в політиці

Поняття та сутність політичного елітизму. Класичні теорії еліти (В. Парето, Г. Моска, Р. Михельс, Р. Даль). Політична еліта як суб'єкт політики. Широке і вузьке розуміння політичної еліти. Соціальне представництво еліти. Структура політичної еліти. Владна еліта. Бюрократія. Номенклатура. Система рекрутування політичної еліти. Шляхи формування сучасної української політичної еліти. Політична еліта та демократія: проблема

органічного поєднання.

Механізми політичної соціалізації особи. Об'єкти суб'єкти політики. Роль політичної культури особи у здійсненні політики. Абсентеїзм. Взаємодія влади і опозиції в українській політиці.

Природа і соціальна сутність політичного лідерства. Роль особи в історії. Об'єктивні та суб'єктивні передумови політичного лідерства. Теоретико-методологічні концепції лідерства. Типологія політичного лідерства. Класифікація М. Вебера: традиційний, харизматичний та раціонально-легальний типи лідерства. Стили лідерства і керівництва. Соціальні вимоги до політичного лідера. Культ особи як соціальне явище. Соціальна роль та функції політичного лідера. Проблеми та перспективи політичного лідерства в Україні.

Тема 4. Виборчі системи країн світу. Електоральний процес у демократичному суспільстві

Сутність виборів до представницьких органів влади. Класифікація виборів. Функція виборів у суспільстві. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів. Регулятивна роль виборчих цензів: майнових, гендерних, соціально-класових, вікових, цензу осілості. Політичний сенс встановлення прохідного бар'єру під час виборів для політичних партій та блоків. Активне та пасивне виборче право.

Поняття і види виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її характеристика. Пропорційна виборча система. Змішана, консенсусна і куріальні виборчі системи. Порівняльний аналіз ефективності виборчих систем різних країн.

Основні етапи виборчої кампанії. Технології виборів. Менеджмент та маркетинг виборчої кампанії. Технології викривлення результатів виборів. Контроль, засоби і методи попередження фальшування результатів виборів. Вибори і суспільна стабільність.

Вдосконалення законодавства України про вибори до центральних та місцевих органів влади як передумова демократизації політичної участі

громадян. Особливості виборів до центральних та місцевих органів влади: досвід України.

Тема 5. Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини

Поняття політичного процесу. Структура та суб'єкти політичного процесу. Методи аналізу політичного процесу: інституційний, біхевіоральний та структурно-функціональний. Форми існування політичного процесу: політичні зміни, політичний розвиток. Еволюція та революція. Особливості Помаранчевої революції. Трансформація та модернізація. Сутність та особливості демократичного транзиту. Причини виникнення і способи розв'язання суперечностей: компроміс і конфлікт.

Колективна політична активність: масові дії, колективна поведінка (натовп, аудиторія, публіка), колективна дія (громадський рух). Позапарламентська політична діяльність або пряма дія. Політична участь та її форми. Організовані та стихійні форми участі. Автономна та мобілізаційна участь. Змагальна та авторитарна мобілізація. Політична участь громадян в демократичних і тоталітарних суспільствах. Форми масової мобілізації громадян в Радянському Союзі. Електоральна поведінка. Вибори у представницькі органи влади. Референдуми. Конвенційна і неконвенційна політична участь.

Соціальний протест та його форми. Страйк, бойкот. Демонстрація та мітинг, їх соціально-політичні функції. Громадянська непокора (ненасильницька діяльність). Абсентеїзм. Екстремізм та його форми. Соціальне підґрунтя міжнародного тероризму.

Тема 6. Геополітичний вимір світу

Єдність, розмаїття і суперечливість сучасного світу. Поняття глобальних проблем світу, їх класифікація. Характеристика глобальних проблем сучасності. Поняття інформаційного суспільства. Проблеми взаємозв'язку людини та природи у глобалізованому світі. Вплив глобальних проблем на світову політику. Політична відповідальність в епоху

глобалізації. Проблема світового тероризму. Небезпека локальних збройних конфліктів. Політична філософія виживання людства. Проблема подолання відсталості та бідності. Гуманітарні чинники світової політики. Сутнісні характеристики процесів посткомуністичної трансформації. С. Хантингтон. «Третя хвиля демократизації». Етапи демократичного транзиту посткомуністичних країн. Лібералізація як передумова демократизації. Особливості українського демократичного транзиту – почетверна трансформація (демократизація, розбудова незалежної держави, нації та ринкового господарства).

Сутність і основні концепції зовнішньої політики. Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики. Національні інтереси і зовнішня політика. Політична стабільність, політичні і збройні конфлікти. Фактор сили в міжнародних відносинах. Політика балансу сил і державний суверенітет. Управління силовими методами і міжнародні переговори.

Роль міждержавних організацій у налагодженні гармонійних міжнародних відносин. Історія виникнення та розвитку міжнародних організацій. Ліга Націй. Організація Об'єднаних Націй. Регіональні міжнародні організації. Військово-політичні союзи. Загальні принципи гарантування миру та міжнародної безпеки.

Принципи мирного співіснування держав. НАТО в системі євроатлантичної безпеки. Історія заснування Альянсу. Його основні військово-політичні цілі та завдання. Формування нового середовища безпеки у Європі. Рада Північноатлантичного співробітництва. Партнерство заради миру. Роль НАТО у підтриманні миру. Контроль над озброєннями. Проблема нерозповсюдження зброї. Україна та НАТО. Проблема підтримання стабільності у регіонах світу.

Тема 7. Політичний маркетинг та менеджмент

Сутність та поняття політичного ринку. Роль політичного маркетингу у політичній діяльності. Сутність та поняття політичного менеджменту. Психологічні аспекти ділового (політичного) спілкування. Невербальні

засоби спілкування. Підготовка та проведення ділових зустрічей. Теорія, підготовка, організація, стратегія і тактика переговорного процесу. Технологія ведення переговорів. Сучасні технології проведення виборчих кампаній. Менеджмент виборчої кампанії. «Брудні» виборчі технології. Маніпуляція громадською думкою за допомогою ЗМІ. Новітні інформаційні технології в політиці. Менеджмент правлячої (урядової) команди. Організація ефективної роботи правлячої команди.

Вибір моделі й технології ухвали урядових рішень (формальна модель, загальна модель, колегіальна модель). Політичне рекламування. Імідж. Етапи політичного рекламування.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Семін.	Інд.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теорія політики					
Тема 1. Політика і влада як суспільні явища. Предмет, методи і функції політології	12	4	4		4
Тема 2. Світова та українська політична думка	10	2	4		4
Тема 3. Політичні системи і режими	14	4	4		6
Тема 4. Політична культура, свідомість та ідеологія. Основні ідейно-політичні течії сучасності	14	4	4	2	4
Тема 5. Соціальні спільності у політиці	10	2	2		6
Тема 6. Політична суб'єктність нації	10	2	2		6
Тема 7. Демократія. Громадянське суспільство	10	2	2	2	4
Разом за змістовим модулем 1	80	20	22	4	34
Змістовий модуль 2. Політичні інститути і процеси					
Тема 8. Держава. Форми правління та устрою	12	4	2		6
Тема 9. Політичні партії та партійні системи, громадські організації і рухи	10	2	2	2	4
Тема 10. Політичні еліти, лідерство. Особа в політиці	12	4	2		6
Тема 11. Виборчі системи країн світу. Виборчий процес	10	4	2		4
Тема 12. Політичний процес.	12	2	2	2	4

Політична діяльність і політичні відносини					
Тема 13. Геополітичний вимір світу	8	2			6
Тема 14. Політичний маркетинг та менеджмент	8	2			6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	70	20	10	4	36
Усього годин	150	40	32	8	70

5. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Політика і влада як суспільні явища. Предмет, методи і функції політології 1. Види і форми здійснення політики. 2. Об'єкти та суб'єкти політики. 3. Рівні існування політики 4. Предмет, методи і функції політології 5. Влада як суспільне явище. Джерела влади 6. Структура та ресурси політичної влади 7. Функції та форми політичної влади 8. Легітимність та легальність політичної влади	4
2	Світова політична думка 1. Політичні вчення Стародавнього Сходу та Античності. 2. Середньовічний період розвитку політичної думки. 3. Особливості розвитку політичної науки Нового часу. 4. Основні ідеї сучасної зарубіжної політології.	2
3	Становлення та розвиток української політичної думки 1. Політичні ідеї українських мислителів Київської Русі. 2. Політична думка в Україні за литовсько-польської доби та козацько-гетьманської держави. 3. Основні напрямки розвитку політичної думки в Україні XIX – поч. XX ст. 4. Суспільно-політична думка в Україні другої половини XX – поч. XXI ст.	2
4.	Політичні системи і режими 1. Поняття політичної системи. 2. Структура та функції політичної системи. 3. Типологія політичних систем. 4. Актуальні проблеми та особливості трансформації політичної системи сучасної України. 5. Сутність політичного режиму та його типи 6. Основні засади функціонування демократичного політичного режиму 7. Тоталітарний політичний режим. 8. Сутність та різновиди авторитарних політичних режимів	4

5.	<p>Політична культура, свідомість та ідеологія. Основні ідейно-політичні течії сучасності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність політичної культури. 2. Типи та функції політичної культури. 3. Політична культура сучасної України. 4. Політична свідомість: зміст, структура, типологія. 5. Сутність політичної ідеології її структура і функції. 6. Лібералізм та неолібералізм. 7. Консерватизм та неоконсерватизм. 8. Соціалізм в історії людства. 9. Історія становлення соціал-демократії. 	4
6.	<p>Соціальні спільноти у політиці</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні групи як суб'єкти політики. 2. Основні концепції розвитку соціальної структури. 3. Основні тенденції трансформації соціальної структури українського суспільства на сучасному етапі. 	2
7.	<p>Політична суб'єктність нації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні види етнічних об'єднань та їх роль у політичному житті. 2. Етнонаціональні процеси у світі. 3. Національні відносини в сучасній Україні. 	2
8	<p>Демократія. Громадянське суспільство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна природа демократії, її типи та форми. 2. Економічні, соціальні та культурно-духовні основи демократії. 3. Концептуальні моделі демократії. 4. Сутність громадянського суспільства, особливості його розвитку в Україні. 	2
9.	<p>Держава. Форми правління та устрою</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття “держави” і теорії її походження. 2. Типи сучасних держав. 3. Форми державного правління і державного устрою. 	2
10.	<p>Політичні партії та партійні системи, громадські організації і рухи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття політичної партії. 2. Класифікація політичних партій. 3. Поняття і типологія партійних систем. 4. Становлення багатопартійності в сучасній Україні. <p>Перспектива утворення партійної системи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Суть політизованих громадських об'єднань та рухів, їх відмінність від політичних партій 	2
11.	<p>Політичні еліти, лідерство. Особа в політиці</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Еліти в політиці: поняття та еволюція теорії. 2. Теорії елі Р. Міхельса, В. Парето, Г. Москі 3. Типологія політичних еліт. Теорії еліти Д. Донцова та В. Липинського. 4. Сутність та теорії політичного лідерства. 5. Класифікація та функції політичного лідерства. 	2

12.	Виборчі системи країн світу. Виборчий процес 1. Принципи загального виборчого права та функції виборів у демократичному суспільстві. 2. Технології організації і проведення виборів. 3. Типи виборчих систем та їх особливості.	2
13.	Політичний процес і політична діяльність громадян 1.Форми політичного процесу. 2. Революції та їх наслідки. 3. Особливості переходу посттоталітарних країн до демократії. 4. Професійна непрофесійна участь громадян в політиці. 5. Політична участь громадян в демократичних і тоталітарних суспільствах.	2
	Разом	32

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Відмінність політики від інших соціальних явищ	2
2	Види і ресурси влади	4
3	Форми реалізації політичної влади	2
4	Основні етапи розвитку світової політичної думки	4
5	Основні етапи розвитку української суспільно-політичної думки	4
6	Політична система та її інститути	2
7	Сутність тоталітаризму як суспільного явища	4
8	Авторитарний політичний режим	2
9	Світові ідеології та доктрини	4
10	Політична культура та її види	2
11	Сутнісні характеристики демократії	2
12	Громадянське суспільство: сутність та структура	4
13	Дослідити взаємозв'язок і взаємозалежність демократичної, соціальної та правової держави	2
14	За рекомендованою літературою дослідити існуючі форми державного правління	2
15	Дослідити взаємозв'язок громадянського суспільства і демократії	2
16	Зробити типологію громадських об'єднань в Україні	4
17	Ознайомитися із Законом України «Про політичні партії»	2
18	Зробити політологічний аналіз функціонування відкритих і закритих політичних партій	4
19	З'ясувати відмінності між поняттями «громадянська активність» і «політична участь»	2
20	Форми політичного протесту	4
21	Етапи та процедури електорального процесу	4

22	Прослідкувати динаміку змін законодавства про вибори до Верховної Ради України	2
23	Розкрити сутність та етапи посткомуністичної трансформації (демократичний транзит)	2
24	Здійснити політологічний аналіз політичного режиму в Україні	4
	Разом	70

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – написання роботи на одну із вказаних тем на основі аналізу наукової літератури та документальних джерел. Вимоги: а) титульна сторінка; б) план; в) вступ; г) виклад основного матеріалу згідно пунктів плану; д) висновки; е) список використаної літератури. У вступі відобразити актуальність теми, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Обсяг ІНДЗ має складати 12–15 сторінок друкованого тексту. Форма контролю – співбесіда.

Тематика ІНДЗ:

1. Макс Вебер про політику як покликання та професію.
2. Кризи цивілізації.
3. Римське право і політика.
4. Платон про сутність ідеальної держави.
5. Значення концепцій природного права та суспільного договору для розвитку політичної теорії та практики.
6. Політичні ідеї представників Києво-Могилянської академії.
7. Роль Конституції П. Орлика у розвитку політичної думки в Україні.
8. Погляди В. Винниченка на національне відродження України в праці “Заповіт борцям за визволення”.
9. Проблеми демократизації влади в Україні на сучасному етапі.
10. Природа влади у сім’ї, соціальній групі, державі.
11. Макс Вебер про легітимність влади.
12. Порівняльний аналіз функціонування політичних систем (на прикладі України та Росії).
13. Теорії політичної системи Д. Істона та Г. Алмонда.

14. Основні концепції походження держави.
15. Концепція української державності у творах В. Липинського: праця “Листи до братів-хліборобів”.
16. Основні етапи української державності.
17. Особливості форми державного правління та державного устрою України.
18. Тенденції розвитку державності у сучасному світі.
19. Основні різновиди авторитарних режимів у сучасному світі.
20. Тоталітаризм у дослідженнях З. Бжезінського, Х. Арендт, К. Фрідріха.
21. Проблеми переходу від тоталітаризму до демократії.
22. Суспільно-політичні рухи й організації в Україні.
23. Порівняльна характеристика основних виборчих систем.
24. Особливості виборчого права в посткомуністичних країнах.
25. Політичні вибори та проблема суспільної стабільності.
26. Історичні форми демократії.
27. Порівняльний аналіз сучасних концепцій демократії.
28. Плебісцитарна теорія демократії Макса Вебера.
29. Парламентаризм і демократія.
30. Конституція України як демократична модель суспільного розвитку.
31. Національна державність українського народу в історичній ретроспективі.
32. Націоналізм у соціально-політичному аспекті.
33. Особливості етнонаціональної політики в сучасній Україні.
34. Громадянське суспільство на Заході і в Україні: порівняльно-політологічний аналіз.
35. Ідейно-теоретичне обґрунтування громадянського суспільства мислителями Нового часу.
36. Незалежність ЗМІ – міф чи реальність?
37. Свобода совісті в сучасному світі.
38. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні.
39. Сучасні теорії еліт.

40. Шляхи подолання тоталітарних тенденцій у розвитку політичної культури трансформаційного суспільства
41. Система цінностей ліберальної моделі суспільства.
42. Особливості розвитку неоконсерватизму у сучасному світі.
43. Основні етапи еволюції теорії соціально-політичних конфліктів.
44. Політичні конфлікти в Україні: причини виникнення та способи розв'язання.
45. Конфлікт і консенсус у перехідному суспільстві.
46. Теорія конфлікту М. Дюверже.
47. Конфлікт як чинник стабільності суспільства (на прикладі теорії конфлікту Р. Дарендорфа).
48. Політичний тероризм і його різновиди.
49. Національні інтереси України та системи їх пріоритетів.
50. Безпека України: чинники нестабільності.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Основними методами навчання є: сходження від абстрактного до конкретного; аналіз і синтез; інституційний; системний; структурно-функціональний; порівняльний; ілюстративний; контент-аналіз.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Засобами діагностики успішності навчання є:

1. Поточна перевірка виконання студентами практичних робіт.
2. Перевірка конспектування студентами лекційних занять.
3. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань.
4. Написання студентами письмових контрольних робіт за змістовними модулями.
5. Виконання та захист студентами індивідуального завдання.
6. Екзамен.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (макс = 40 балів)		Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1 МКР 2	
15	15	10	30 30	100
<p>12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних студентом на всіх заняттях).</p> <p>3 бали – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, реферати, рецензування відповідей тощо).</p>	<p>12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (обраховується середнє арифметичне суми балів, набраних студентом на всіх заняттях).</p> <p>3 бали – за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, реферати, рецензування відповідей тощо).</p>			

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fх	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

**Критерії оцінювання
навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях**

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і

		систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання

індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ)

1–2 бали – студент недостатньо володіє матеріалом

3 бали – студент за допомогою викладача готується до заняття та складає план-конспект, володіючи елементарними навиками аналізу науково-методичної літератури.

4 бали – студент володіє матеріалом та окремими навиками аналізу науково-методичної літератури, складав реферат у спрощеному вигляді.

5 балів – студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину у вигляді реферату, за допомогою викладача аналізує науково-методичну літературу.

6 балів – студент володіє матеріалом і навиками текстуального аналізу

на рівні цілісного уявлення про предмет дослідження, складає текст реферату самостійно, але допускає помилки та неточності.

7 балів – студент володіє матеріалом, систематизує та узагальнює його, складає текст, підбирає додатковий матеріал.

8 балів – студент володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє початкові творчі здібності, самостійно готує текст, у якому можуть бути допущені неточності, вміє працювати з різними джерелами інформації.

9 балів – студент на високому рівні володіє матеріалом, систематизує, узагальнює та аналізує науково-методичну літературу, має власні судження, самостійно складає текст реферату та правильно його оформлює.

10 балів – студент вільно володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє навички самостійного наукового пошуку, вільно складає текст реферату та правильно виконує оформлення.

Критерії оцінювання

навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

Контрольна робота включає три питання теоретичного та практичного характеру, розраховані на виявлення знань студентів. Кожне з питань оцінюється 10 балами. Максимальна сума, яку студент може набрати за контрольну роботу, становить 30 балів.

Оцінювання першого, другого та третього питань:

0-2 балів – студент не може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

3-5 балів – студент аналізує менше половини навчального матеріалу обраної теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-7 балів – студент аналізує більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, може самостійно володіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами.

8 бали – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал,

розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, самостійно користується довідковою джерелами; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

9 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; виконує прості творчі завдання.

10 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, уміє застосовувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень; вільно знаходить інформацію, самостійно оцінює різноманітні політичні процеси, виявляючи особисту позицію щодо них.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Джерела

1. Загальна Декларація прав людини (резолюція Генеральної Асамблеї 217 А (III) від 10 грудня 1948 року // Д. Донеллі. Права людини у міжнар. політиці / пер. з англ. – Л. : Кальварія, 2004.– С. 221–226.
2. Закон України «Про засади державної мовної політики» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 23, ст. 218).
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: За станом на 5 березня 2001 р.: Офіц. вид. – К. : Парл. вид-во, 2001. – 68 с.
4. Закон України «Про політичні партії в Україні» (Зі змінами, внесеними згідно із Законами України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні» № 1349-IV від 27.11. 2003 та «Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні» № 2748-IV від 06.07. 2003) // Політичні партії в Україні: Інформ.-довід. вид. (2-ге, доп.) / редкол.: Я. В. Давидович (голова ред. кол.) В. О. Завалевська, О.

С. Вишневська та ін. – К. : Атіка, 2005.– С. 12–22.

5. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. Станом на 1 січня 2006 року. Офіц. вид. – К., 2006. – 124 с.

Основна література

6. Андрусак Т. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. / Т. Андрусак. – Л. : Вид центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 220 с.

7. Бойко О. Історія України : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – 3-тє вид., випр., доп. / О. Бойко. – К. : Академвидав, 2006.– 686 с.

8. Гаджиев К. Геополітика: учебник / К. Гаджиев. – М. : Изд-во Юрайт, 2011. – 479 с.

9. Гелей С. Політико-управлінські системи світу: навч. посібник / С. Гелей, С. Рутар. – К. : Знання, 2006. – 668 с.

10. Мухаев Р. Теория политики : ученик для студентов вузов, обучающихся по гуманитарно-социальным дисциплинам / Р. Мухаев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 623 с.

11. Основи демократії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт.: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін. За заг. ред. А. Колодій. – К. : Ай Бі, 2002. – 684 с.

12. Рудич Ф. Політологія: підручник. – 3-тє вид., перераб., доп. / Ф. Рудич. – К. : Либідь, 2009. – 480 с.

13. Шляхтун П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник / П. Шляхтун. – К. : «Либідь». – 2002. – 576с.

14. Якушик В. Вступ до політології : навч.-метод. посібник для вивчення державознавчих тем курсу політології / В. Якушик. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 66 с.

Додаткова література

15. Андрущенко В. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні

на рубежі століть : досвід соціально-філософського аналізу / В. Андрущенко.
– К. : ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2005, – 498 с.

16. Аристотель. Політика. Том 1. Філософія древности и средневековья / Аристотель // Антологія мировой філософії. В 4-х томах. – М. : «МЫСЛЬ». – 576 с.

17. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман / Пер. з англ. І. Андрущенка. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с.

18. Борніков В. Політична участь і демократія: українські реалії : монографія / В. Борніков – Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту імені Лесі Українки, 2007. – 524 с.

19. Бурдяк В. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів / В. Бурдяк, Н. Ротар. – Чернівці : Рута, 2004. – 327 с.

20. Вебер М. Господарство і суспільство : нариси соціології розуміння / М. Вебер. – К. : Видавничий дім «Всесвіт», 2012. – 1112 с.

21. Визначення і вимірювання демократії / За ред. Д. Бітема. – Львів : Літопис, 2005. – 318 с.

22. Влада і суспільство : діалог через громадські ради : монографія / за заг. ред. Шайгородського Ю. Ж. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 148 с.

23. Геополітика : Антологія. – М. : Академический Проект; Культура, 2006. – 1004 с.

24. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. проф. Б. Гуменюка і проф. С. Шергіна. – К. : Ун-т «Україна», 2009. – 508 с.

25. Головатий М. Класи і партії: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / М. Головатий – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 144 с.

26. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / за заг. ред. Ф. М. Рудича. – К. : Парламент. вид-во, 2006. – 296 с.

27. Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства :

монографія / за наук. ред. В. П. Беха; редкол. : В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.] – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 680 с.

28. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації / О. Гьофе. – К. : ППС, 2007. – 436 с.

29. Демократия и модернизация : к дискуссии о вызовах XXI века / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Изд-во «Европа», 2010. – 318 с.

30. Демократия и суверенитет : Многообразие исторического опыта. – М. : Идея–Пресс, 2010. – 236 с.

31. Державне управління і політика : монографія / Цветков В. В., Селіванов В. М., Скрипнюк О. В. – К. : Вид-во «Абрис», 2006. – 312 с.

32. Дмитренко М. Політична система України : розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції / М. Дмитренко. – К. : Знання України, 2008. – 544с.

33. . Дюверже М.ж. Политические партии / М. Дюверже / Пер. с франц. – М. : Академический проект; Королев, Парадигма, 2005. – 544 с.

34. Європейський проект та Україна : монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О.Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова. – К. : НІСД, 2012. – 192с.

35. Кирилюк Ф. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби : навч. посібник / Ф. Кирилюк. – К. : Центр учбової літ-ри, 2008. – 414 с.

36. Конституционное право зарубежных стран : учеб. для вузов / под общ. ред. М. Н. Баглая. – М. : Изд. группа НОРМА-ИНФРА, 1999. – 832 с.

37. Корнієвський О. Громадянське суспільство в Україні : основні етапи інституціоналізації / О. Корнієвський // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 4. – С. 68–73.

38. Корнієвський О. Мережева громадська самоорганізація та її вплив на державне управління в умовах глобалізації / О. Корнієвський // Незалежність України в глобалізованому світі: вектори XXI століття зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (Київ, 22 серп. 2011 р.). – К. : НІСД, 2011. – С.

36-46.

39. Макар Ю. Політологія : навч. посіб. / Ю. Макар, О. Докаш, Т. Лаврук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 596 с.

40. Мірошніченко Ю. Конституційно-правове забезпечення народовладдя в Україні : монографія / Ю. Мірошніченко. – К. : «Фенікс», 2012. – 360 с.

41. Михальченко Н. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? / Н. Михальченко – К. : Ин-т социологии НАНУ. – 2001. – 440 с.

42. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / В. Манжола, В. Крушинський, С. Галака та ін. – К. : Київський ун-т, 2010. – 863 с.

43. Модернизация и политика в XXI веке / отв. ред. Ю. Оганисян ; Ин-т социологии РАН. – М. : РОССПЭН, 2011. – 336 с.

44. Неліпа Д. Системний аналіз в політології : навч. посібник / Д. Неліпа. – К. : ФОП Колісник, 2009. – 144 с.

45. . Менкур О. Влада і процвітання. Подолання комуністичних і капіталістичних диктатур / О. Менкур / Пер. з англ. А. Іщенко. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 174 с.

46. Основи демократії : підручник для студентів вищих навч. закладів / За заг. ред. А.Ф.Колодій. – Львів : Астролябія, 2009. – 832 с.

47. Основи політичної науки : курс лекцій. У 4-х частинах. Ч. 2. Політичні процеси, системи та інститути / Б. Кухта, А. Романюк та ін. – Львів : Кальварія. – 1997. – 334с

48. «Партійна система України після парламентських виборів 2012 : ефективне число партій і місце в класифікації». Аналітична записка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1062/>

49. Політична система: сучасні проблеми розвитку громадянського суспільства і держави : у 2 т. / За ред. О. Скрипнюка. – К. : Логос, 2010 (Т. I. Громадянське суспільство в політичній системі: теоретико-методологічний і

конституційно-правовий аспекти дослідження. – 628 с. ; Т. II. – Правова, демократична держава в політичній системі: стан, тенденції та перспективи розвитку. – 692 с.).

50. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні : навч. посібник. / Ф. Рудич, Р. Балабанов, Ю. Ганжуров та ін. – К. : Либідь, 2008. – 440 с.

51. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. – К. : Парламентське видавництво. – 2002. – 327с.

52. Політичні партії в демократичному суспільстві /Фонд Конрада Аденауера. – К. : Видавці: Й. Тезінг та В. Гофмайстер. – 1997. – 127с.

53. Політичні проблеми сучасної України: аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України. – К. : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса, 2012. – 600 с.

54. Політологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. Бабкіної, В. Горбатенка. – К. : Видавничий центр «Академія». – 2002. – 528с.

55. Політологія : навч. посібник / Авт. кол. : М. Примуш, А. Розкошний та ін. – К. : ВД «Професіонал». – 2004. – 320с.

56. «Стан і тенденції розвитку соціально-корпоративних організацій і рухів в Україні». Аналітична записка [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1041/>

57. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002–2011 роки: Звіт за даними дослідження /Автори-упорядники: Л. Паливода, С. Голота. – К. : БФ «Творчий центр ТЦК», 2013. – 118 с.

58. Україна: політична історія ХХ – початок ХХІ ст. / педрада : В. Литвин (голова) та ін. Редкол. : В. Смолій, Ю. Левенець (співголови) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 2007. – 1028 с.

59. Україна : політичні стратегії модернізації : зб. наук.-аналіт. доп. / за ред. М. Розумного (заг. ред.), О. Корнієвського, В. Яблонського, С.

Янішевського. – К. : НІСД, 2011. – 328 с.

60. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века / С. Хантингтон. – М. : РОССПЭН, 2003. – 368 с.

61. Хімченко О. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства : навч. Посібник / О. Хімченко. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 208 с.

62. Хома Н. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід : моногр. / Н. Хома. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 592 с.

63. Цветков В. Демократія – Управління – Бюрократія в контексті модернізації українського суспільства / В. Цветков, В. Горбатенко. – К. : Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – 2001. – 248с.

64. Цветков В. Демократія і державне управління : теорія, методологія, практика : монографія / В. Цветков. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 336 с.

65. Цокур Є. Легітимність політичної влади : джерела, особливості, перспективи : монографія Є. Цокур. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2009. – 330 с.

66. . Цюрупа М. Історія політичних і правових вчень : курс лекцій / М. Цюрупа. – К. : Український центр духовної культури, 2007. – 264 с.

67. Шахай А. Философия политики / А. Шахай, М. Якубовські. – Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2011. – 234 с.

68. Шведа Ю. Політичні партії: Енциклопедичний словник / Ю. Шведа. – Львів : Астролябія, 2005. – 488 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Політика як соціальне явище. Сутність політики.
2. Предмет, методи, категорії і функції політичної науки.
3. Місце політології в системі наук про суспільство. Необхідність і актуальність її вивчення.

4. Політичні доктрини античності.
5. Політична думка Стародавнього Сходу.
6. Порівняйте політичні погляди Платона та Арістотеля.
7. Особливості політичних ідей європейських мислителів періоду раннього капіталізму.
8. Н.Макіавеллі і маківеаллізм.
9. Політичні теорії періоду буржуазних революцій XVII–XIX ст.
- 10.Зарубіжна політична наука у XX столітті.
- 11.Розвиток суспільно-політичної думки в Київській Русі.
- 12.Політичні ідеї в Галицько-Волинській державі. Діяльність Данила Галицького.
- 13.Проблеми української державності в політичній думці XVII – поч. XVIII ст.
- 14.Розвиток українських державотворчих концепцій у XIX – на поч. XX ст.
- 15.Ідеї політичного і національного відродження в Україні (П. Могила, С. Яворський, І. Вишенський).
- 16.Ідеї українських дисидентів та політична думка в Україні посткомуністичної доби.
- 17.Мотиви, цілі та засоби політичної діяльності.
- 18.Сутність та типи політичних відносин.
- 19.Поняття політичної влади. Основні наукові концепції влади.
- 20.Форми реалізації, типи та функції політичної влади.
- 21.Поняття легітимності влади та її основні види.
- 22.Принципи поділу та функціонування політичної влади в Україні.
- 23.Сутність, структура та функції політичної системи.
- 24.Типологія політичних систем. Проблеми реформування політичної системи України.
- 25.Сутність і типологія політичних режимів. Визначення політичного режиму в Україні.
- 26.Основні ознаки і різновиди демократичних режимів.

27. Особливості розвитку та функціонування недемократичних режимів.
28. Поняття, ознаки, структура та функції держави.
29. Різновиди і типологія держав.
30. Історичні етапи та тенденції розвитку української держави.
31. Форми державного правління та державного устрою.
32. Поняття, ознаки та структура громадянського суспільства.
33. Взаємозв'язок громадянського суспільства і держави. Формування громадянського суспільства в незалежній Україні.
34. Сутність, історія виникнення політичних партій.
35. Типологія політичних партій.
36. Сутність і типологія партійних систем. Партійна система в Україні.
37. Багатопартійність в Україні: історія і сучасність. Закон "Про політичні партії України".
38. Сутність, типології і тенденції розвитку суспільно-політичних рухів.
39. Сутність, функції та типи політичних культур.
40. Зміст і роль політичної психології.
41. Політична свідомість. Проблеми її формування в сучасних умовах.
42. Сутність, функції та основні типи ідеології.
43. Теорія і практика марксизму.
44. Правова і соціальна держава. Теорія і практика.
45. Поняття особи як суб'єкта і об'єкта політики.
46. Політична соціалізація особи і механізми включення її в політику.
47. Політична еліта та її роль в реалізації політичної влади.
48. Природа, концепції та типологія політичного лідерства.
49. Виборчі системи. Особливості української виборчої системи до органів місцевого самоврядування.
50. Теорії соціальної стратифікації. Нові суспільні верстви в Україні та їх вплив на політику.
51. Конституція України 1996 р. Проблеми реалізації на сучасному етапі.
52. Новітні концепції демократії.

53. Основні напрямки національної політики незалежної України.
“Декларація прав національностей України”.
54. Взаємозв’язок церкви, релігії і політики.
55. Церква і релігія в Україні. Закон “Про свободу совісті і релігійні організації”.
56. Зміст основних політичних доктрин сучасних світових церков.
57. Нація – суб’єкт політичних відносин. Місце і роль державності у формуванні націй.
58. Сутність, рівні та форми політичної стабільності.
59. Типологія, функції та шляхи розв’язання соціально-політичних конфліктів.
60. Сутність, функції та моделі державного управління. Державне управління в Україні.
61. Світовий політичний процес, його суть і особливості.
62. Види глобальних проблем. Шляхи і засоби їх вирішення.
63. Сутність, функції та основні концепції зовнішньої політики.
64. Основні напрями, зміст і практичні цілі зовнішньої політики незалежної України.
65. Міжнародні політичні відносини та їх типологія.
66. Цілісність і суперечливість сучасного світу і політична філософія виживання.
67. Народницький напрямок української політичної думки (М. Грушевський, П. Лащенко).
68. Соціал-демократичний напрямок української політичної думки (В. Винниченко).
69. Консервативний напрямок української політичної думки (В. Липинський, С. Томашівський).
70. Націонал-комуністичний напрямок української політичної думки (М. Хвильовий, М.Скрипник, О.Шумський).
71. Націоналістичний напрямок української політичної думки

(М. Міхновський, Д. Донцов).

72. Сучасні українські політичні партії.
73. Виникнення та основні принципи соціал-демократії.
74. Ліворадикальні та альтернативні концепції суспільного устрою.
75. Суть та основні ідеї фашизму та неофашизму.
76. Консерватизм та неоконсерватизм.
77. Лібералізм і неолібералізм.
78. Конституційні традиції України.
79. ЗМІ та її вплив на політичне життя.
80. Демократія у політичному житті сучасного світу.
81. Політична модернізація: сутність та етапи.
82. Особливості проведення останніх президентських виборів в Україні.
83. Теорії політичних систем Д. Істона і Г. Алмонда
84. Теорія партійних систем Дж. Сарторі